

'קנה' טבעי בקרבי הבהמה; בין בית הכוסות להמסס – כשרה, (שכן יש לחיות הבר); בין בית הכוסות לכרס – טרפה, (משום 'יתר' וכאילו ניטל חלק אחד מן המעיים).

ה. בהמה חולה – מותרת. (וראה לעיל לו – בדין המסוכנת). ושאלה סם המות – אם הוא סם מסוכן לאדם – אסורה משום סכנה, אך איננה טרפה. ואם אינו מסוכן לאדם אלא לבהמה – מותרת.

דף נט

צט. א. מהם סימני הבהמות הטהורות?

ב. מהם סימני חיה (לידע שאיננה בהמה, כדי להתיר את חלבה)?

א. בהמה שמעלת גרה ומפרסת פרסה (- שפרסתה סדוקה, וגם שסועה – כלומר חלוקה בצפרנים) – טהורה. כל בהמה שאין לה שיניים למעלה – בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה, מלבד הגמל שבצעירותו אין לו ניבים (= שתי שיניים עליונות. ל"א: בליטות כעין שיניים), והוא אינו מפריס פרסה. כל בהמה המפרסת פרסה (ושוסעת שסע) – טהורה, מלבד החזיר (שאינו מעלה גרה). כל בהמה מעלת גרה – טהורה, מלבד הגמל השפן והארנבת (והשסועה) האמורים בתורה (שאינם מפריסי פרסה). כל בהמה שבשרה שמתחת לעצם האליה, נקרע שתי וערב – בידוע שהיא טהורה, מלבד הערוד. ואם לאו (שנקרע ערב בלבד או שתי לבד. וערש"י) בידוע שהיא טמאה.

ב. סימני החיה להתיר חלבה נקבעים לפי צורת הקרניים והטלפים. (לפירוש אחד בתוס' די לזהות עפ"י הקרניים או הטלפים. וטלפי חיה שונות משל בהמה, שהן ארוכות וחדות, ואילו של בהמה רחבות. ולפרוש הריב"ם (וכ"כ הר"ן), סימני הקרניים נועדים לודא שהיא חיה ולא בהמה, וסימני הטלפים, שהן פרסות סדוקות – לודא שאיננה טמאה, שאין דבר טמא שיש לו טלפים אלא חזיר, וחזיר אין לו קרניים). סימני הקרניים הם: קרנות מפוצלות (רש"י פרש כמשמעו, שהן מסועפות. ור"ת פרש שהן כפופות בראשן). או לחלופין, כאשר אינן מפוצלות – אם הן כרוכות (= עגולות / עשויות שכבות שכבות) וחדורות (= חדות בקצוות / עגולות) וחרוקות (= מלאות פגימות וחריצים), וחריציהם תכופים ומובלעים זה בזה – חלבן מותר. ואם חסר אחד משלשה אלו – אפשר שהיא בהמה. (השור, קרנותיו אינן חרוקות. העז – אינן כרוכות ואינן חדורות. ויש עז כרכוז, שלדעה אחת הוא מין בהמה ולא חיה, וקרניו חדורות וחרוקות אך אינן כרוכות. ויש גם מין נוסף שקרניו כרוכות וחרוקות ואינן חדורות (תוס'), ולכך צריך שלשתם. אך לדעת המתירים עז כרכוז (רב שמואל ברד"א. וכן שלחו מא"י), אין צורך בסימן 'כרוכות'). יש מין חיה טהורה בעלת קרן אחת, ו'קרש' שמה.

דף ס

ק. האם חייבים על הרכבת שני מיני דשאים שונים זה עם זה?

נסתפקו בגמרא אם חייבים משום כלאים בהרכבת שני מיני דשאים, בדומה לאילנות, אם לאו. (מצד אחד נאמר בהם למינהו ביציאתם, מאידך לא נאמר כן בציווים, כבאילנות). ועלה ב'תיקו'.

(התוס' צדדו בכמה אופנים: הספק אינו אלא בחו"ל, אבל בארץ ודאי אסור הדבר ב'לאו'. עוד אפשר, גם בארץ נסתפקו אליבא דר' אושעיא ולא אליבא דרבנן. עוד כתבו שגם לחכמים משתנה הדבר במינים מסוימים (ע' מנחות טו). עוד צדדו שהספק אינו אלא בבני-נת, שגם הם מוזהרים על הכלאים (ע' סנהדרין נו), אבל ישראל – ודאי חייב).

דפים טא – טב

קא. מהם סימני טהרה בעופות? האם צריך את כל הסימנים להתיר, או די בחלקם? העופות הטמאים המפורשים בכתוב – האם יש בהם מקצת מסימני טהרה?

ארבעה סימני טהרה מנו בעופות: עוף שאינו דורס (רש"י: דורס – אוהו בצפרניו את המאכל כשאוכל. ר"ת: אוכלו מחיים ואינו ממתין שימות); יש לו אצבע יתרה; יש לו זפק; קרקבנו נקלף. כל עוף דורס – בידוע שהוא טמא. (וכתב בספר יראים (קלא), אפילו יש בו שלשה סימני טהרה, אם הוא דורס – הרי הוא בכלל הנשר שאסרה תורה, אלא שנשתנו עליו סדרי בראשית בשאר סימניו. ובחדושי חת"ס כתב לפי"ז שאפילו עוף הידוע כטהור, כגון תורים, אם בזמן מן הזמנים ימצא שטבעו לדרוס – טמא. ובשבט הלוי (ה"ב כט) פקפק בדבר, שאין כוונת היראים אלא על מין שאינו ידוע לנו שהוא טהור, אם ראינוהו דורס הרי זה סימן טומאה, אבל לא במין המוחזק כטהור).

שיטת תנאים נוספות בסימני טומאה וטהרה בעופות – ע' להלן סה.

תני ר' חייא: עוף שיש בו סימן טהרה אחד (בלבד) – טהור. ובלבד שיכיר שאינו שייך למין הפרס או העזניה, שגם בהם נמצא סימן טהרה אחד (רב נחמן). ולאמימר, אין צריך לחוש שמא הוא פרס ועזניה, לפי שאינם נמצאים בישוב. ובלבד שאינו דורס. (להתוס', הוא הסימן האחד. ולרש"י הפירוש הוא שאינו כשר אלא כל זמן שלא ראינוהו שדרס. וע' ר"ג ורמב"ם.

מבואר להלן (סג. לפרש"י, וע"ש בתוס' פירוש אחר), שיש מקומות שהפרס והעזניה מצויים בישוב, ובאותם מקומות אין להתיר עפ"י סימן אחד).

המפורשים בתורה – יש מהם ללא שום סימן טהרה (נשר); יש בעלי סימן אחד (פרס ועזניה. באחד מהם קיים סימן טהרה שאינו בכל שאר העופות הטמאים המפורשים); יש בעל שני סימני טהרה (העורב). ושאר כל העופות המפורשים – בעלי שלשה סימנים (כ"ה לגרסת רש"י והגאונים. ויש גרסאות אחרות, ולשיטתן אין בהם אלא סימן טהרה אחד או שנים. לרבנו תם, י"ט עופות והעורב – אינם דורסים).

א. התוס' צדדו לומר, שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף ויש בו סימן טהרה אחד נוסף.

ב. כל שאר העופות שבעולם, מלבד המפורשים בתורה לסוגיהן – טהורים, ואם בקי בכל המינים המפורשים ובשמותיהם, יכול לאכול כל השאר, כדלהלן סג.

ג. למעשה, אין עוף נאכל אלא במסורת, שאין אנו בקיאים בהם ובסימניהם. עפ"י רש"י וש"פ).

דף טב

קב. א. את כל ערב למינו – מהו 'למינו'?

ב. איזוהי צפור האמורה בתורה בטהרת המצורע?

ג. מים ששתו מהם עופות – האם כשרים למי חטאת?